

38.0109 חללי צבא אויב - נוהל זיהוי, טיפול בחפצים, דיווח וקבורה בשעת חירום

כללי

1. הפקודה מושתתת על עקרונות אמנת ז'נבה מ-12 באוגוסט 1949 בדבר הטבת מצבם של פצועים וחולים מאנשי הכוחות המזוינים בשדה הקרב, ומבוססת בעיקר על הסעיפים 15–17, הדנים בטיפול בחללים, בזיהויים ובקבורתם.
2. הנוהל המפורט בה יחול על חללי צבא אויב, מהכוחות הסדירים והבלתיסדירים, אשר גופותיהם נמצאו בשדה הקרב באזורים שבשליטת כוחותינו.
3. נוהל זה ייכנס לתוקפו לאחר הכרזה מיוחדת על הפעלתו, שתפורסם מטעם אכ"א-מחלקת הנפגעים.
4. חללי האויב ייקברו בבית קברות קבוע או ארעי, וכך ייקבע מקומו:
  - א. אם הוא בגבולות מדינת ישראל – על ידי מפקד צבאי, כמשמעותו בתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945.
  - ב. אם הוא מחוץ לגבולותיה – על ידי קצין השלישות של הפיקוד המרחבי. מספר בתי הקברות ומיקומם ייקבעו לפי הנסיבות ובשים לב לריכוזי החללים בשדות הקרב.
  5. מפקדת הפיקוד אשר במרחבו יושב בית הקברות לחללי אויב אחראית לאחזקתו ולשמירתו.
  6. בשבויי אויב שנפטרו יש לנהוג לפי פ"מ 38.0110 "שבויים – שבויי מלחמה של האויב".

איסוף החללים ופינויים משדה הקרב

7. האחריות לאיסוף החללים משדה הקרב ולפינויים לבית הקברות מוטלת על המפקדים בשדות הקרב שבמרחב אחריותם נמצאו החללים.
8. חללי האויב ייאספו משדות הקרב ויפונו לקרוב שבבתי הקברות שאת מקומם יקבע קצין השלישות של הפיקוד או המפקד הצבאי, כאמור בסעיף 4.
9. נשק שיימצא ליד גופות החללים ירוכז ויעבר ליחידות לאיסוף ולפינוי שלל (יחפ"ש), ואילו מסמכים וחפצים אישיים יועברו עם הגופות לבתי הקברות. כל מי שאינו מוסמך לכך אסור לו בתכלית האיסור להסיר מעל חלל את לוחית הזיהוי (הדיסקית) וכל חפץ שהוא. המוצא ציוד או מסמכים של חללים חייב למוסרם למשטרה הצבאית, וזו תעבירם לקצין המודיעין הפיקודי.
10. מסמכים צבאיים לאאישיים יועברו לקצין המודיעין הפיקודי.

פינוי חללים מרכב שלל

11. חללי אויב שנמצאו ברכב שלל – יפנו אותם חוליות פינוי מהיג"פ (יחידת הקבורה הפיקודית).
12. החוליות יפעלו בנקודות ריכוז רכבי השלל וייעזרו באמצעים שביחידות פינוי השלל כדי לאסוף את החללים הללו ולפנותם לבית הקברות לחללי האויב.
13. החללים האלה יפונו לבית הקברות לחללי האויב הקרוב ביותר לאזור שממנו נאספו.

14. לגבי כל חלל שיפונה לבית הקברות – יש לציין בךשומת את אזור הקרב שממנו הובא הרכב שנשא את גופת החלל.

העסקת שבויים בפינוי חללי האויב ובקבורתם

15. אפשר להעסיק שבויי מלחמה בפעולות הקשורות בפינוי חללי האויב ובקבורתם, ובלבד שלא יסוכנו חייהם (לדוגמה: לא בשדות מוקשים).

16. הפעלת שבויים למטרה זו מותנית באישור מראש אכ"א.

17. נוהל העסקת שבויי המלחמה מפורט בפ"מ 38.0111 "שבויים – העסקת שבויי מלחמה של האויב".

הקבורה

18. בית הקברות לחללי האויב יופעל באחריות רב הפיקוד, באמצעות חוליית בית הקברות לחללי האויב.

19. מפקד חוליית בית הקברות לחללי האויב יהיה אחראי –

א. לקבל את גופות החללים;

ב. לקבוע לכל אחד מהם "מספר חלל";

ג. להסיר מעליהם מסמכים, אמצעי זיהוי וקפצי ערך – ולסדרם כראוי;

ד. לרכז את מסמכי החללים, את חפציהם ואת אמצעי הזיהוי במעטפות נפרדות ולספר את המעטפות במספר סידורי זהה למספר הקבר;

ה. לכרות את קבריהם;

ו. לקוברם;

ז. לכסות את הקברים;

ח. לשלֵט את הקברים במספר סידורי על פי מספר החלל.

20. כל חלל ייקבר בקבר נפרד. אם אין הדבר מתאפשר בגלל סיבות שאין להתגבר עליהן, ייקברו החללים בקבר אחים. על גבי השלט ייכתב "קבר אחים", ובמידת האפשר ייכתבו גם מספריהם.

21. מפקד חוליית בית הקברות יסמן על גבי מפה ויערוך תרשים, ובו יפרט את מיקומו ואת מיקום הַקְלָקוֹת והקברים. המפה והתרשים יועברו באמצעות קצין השלישות הפיקודי למטכ"לאכ"אחטיבת הנפגעים, לאג"תחטיבת קש"חקצין מבצעים וקמ"ט מדיניות, לרבנות הצבאית הראשית ענף הזיהוי והקבורה, ולאמ"ן מחלקת השר"ן (שבויים ונעדרים).

22. מפקד חוליית בית הקברות יודא כי בפתחו יוצב שלט, וזה נוסחו:

בית קברות לחללי צבא אויב

הקפד על כבוד המקום ואל תחללו.
אסור לדרוך על קברים או להחנות כלי רכב בשטחו.

קבורה שלא בבית הקברות

23. מפקד יחידה מכותרת או מנותקת – או כל מפקד אחר שבגזרתו חללי אויב שאי אפשר לפנותם לבית קברות לחללי האויב – יקבור את החללים הללו באזור בעזרת הכוחות העומדים לרשותו.
24. במידת האפשר תהיה הקבורה לפי פקודה זו.
25. אם אי אפשר לכרות קברים, ייקברו חללי האויב בתוך תעלות וחפירות קיימות, שוחות, מכתשי פגזים או שקע הולם בקרקע.
26. המפקד האחראי לקבורה יסמן את הקברים ויכין תרשים, ובו יכתוב את נקודת הציון (נ"צ) של מקום הקבורה.
27. החפצים והמסמכים של החללים יועברו ממפקד היחידה לקצין המודיעין הפיקודי.

איסוף מסמכים וחפצים

28. מפקד חוליית בית הקברות לחללי האויב אחראי לאסוף את לוחית הזיהוי של החלל, את מסמכיו ואת חפציו – ולוודא כי לא נותר בכיסיו דבר. על המפקד להסיר מעל החלל עֵדִיִים, שְׁעוֹנִים וכו'.
29. האיסוף ייעשה בנוכחות נגד או קצין; יש למנוע מכל גורם אחר לקחת מסמכים של החלל או חפצים מחפציו.
30. לוחיות הזיהוי, המסמכים והחפצים שנאספו יוכנסו למעטפות נפרדות לכל חלל, לאחר שתועדו בכרטיסו האישי (עיינו בנספח). לאחר שימולא יוכנס הכרטיס למעטפה.

זיהוי חללים ורישומם

31. חללי האויב יזוהו בעזרת לוחיות הזיהוי או המסמכים האישיים המצויים על גופותיהם.
32. מפקד חוליית בית הקברות לחללי האויב אחראי לאסוף את אמצעי הזיהוי וכן –
א. לקבוע מספר סידורי לכל חלל המובא לבית הקברות.

- ב. למלא "כרטיס אישי – חלל צבא האויב" לכל חלל בשני העתקים. המקור יוכנס למעטפה עם חפצי החלל, והעתק ייגנז ביחידת הקבורה. דוגמת הכרטיס ניתנת בנספח א.
- ג. מגופו של החלל יוסרו אמצעי הזיהוי (הלוחית, מסמכיו האישיים) ויוכנסו לתוך מעטפת הנייר, הכוללת את החפצים שנאספו (מחצית לוחית הזיהוי או אחת מהן, אם היו שתיים, תושאר על גופת החלל).
- ד. על גבי המעטפה ייכתב –
- (1) מספרו הסידורי של החלל;
- (2) מקום בית הקברות.
- ה. המעטפות יועברו בצורה מסודרת לקצין המודיעין הפיקודי.

33. קצין המודיעין הפיקודי יקבע את זהות החללים על סמך הממצאים שבמעטפות. כל זיהוי ייכתב על גבי הכרטיס האישי של החלל, המצוי במעטפה (המסמכים, למעט מסמכיו האישיים של החלל, יועברו לטיפול נציג היחידה המטכ"לית לאיסוף מסמכי שלל, בציון פרטים על החלל ומקום איסופו). לגבי חלל שלא יזוהה – יירשם ע"ג הכרטיס "אלמוני" במקום פרטי החלל.

34. נוסף על רישום הזיהוי על גבי הכרטיס האישי, יכין קצין המודיעין הפיקודי רשימה של החללים, אשר תהיה ערוכה לפי המספר הסידורי של החללים ופרטי זיהוי (שמותיהם, דרגותיהם ומספריהם האישיים).

35. הרשימות בצירוף המעטפות על תכולתן יועברו לאכ"אחטיבת הנפגעים. העתקי הרשימות יועברו למפקד חוליית בית הקבורה של חללי האויב הרלוונטי, כדי שיעדכן את הפרטים בהעתק הכרטיס האישי של החללים, ולאמ"ןמחלקת שו"ן.

הדיווח

36. מפקד חוליית בית הקברות לחללי האויב יעביר לקצין השלישות הפיקודי מדי יום ביומו דוח מספרי על החללים שהובאו לקבורה. הקצין ירכז את הנתונים ויעבירם לאכ"אחטיבת הנפגעים, לרבצ"תענף הזיהוי והקבורה ולאמ"ןמחלקת שו"ן.

37. קצין השלישות הפיקודי יכין דו"חות מסכמים, ירכזם ויעבירם לאכ"אחטיבת הנפגעים ולאמ"ןמחלקת שו"ן. בדוחות יהיו הפרטים האלה:

א. מיקום בית הקברות;

ב. מספר סידורי של החללים. ליד כל מספר יירשם השם והמספר האישי (במקרה של זיהוי), אזור הקרב שממנו נאסף החלל ותאריך קבורתו.

38. אכ"אחטיבת הנפגעים תכין דוח מפורט, על סמך הדוחות והכרטיסים האישיים של חללי צבא האויב והרשימות שמסר קצין המודיעין הפיקודי. רשימה זו תועבר פעם ביממה לידי לאג"תחטיבת קש"חקצין מבצעים וקמ"ט מדיניות ולידי אמ"ןמחלקת שו"ן.

39. בדוח יצוינו –

- א. שם החלל (במקרה שהחלל לא זוהה יצוין – "אלמוני מספר _____");
- ב. דרגתו;
- ג. מספרו האישי;
- ד. דתו;
- ה. שם הצבא שבו שירת;
- ו. מקום הימצאו;
- ז. מקום קבורתו;
- ח. תאריך קבורתו;
- ט. המסמכים והחפצים שנמצאו בידיו (אם לא נמצאו, יצוין הדבר).

40. המעטפות, המסמכים והחפצים יישמרו היטב בחטיבת הנפגעים, עד להעברתם לפי הנחיות גורמי המטכ"ל.

העברת חללים לידי שלטונות צבא האויב

41. עם קבלת החלטה, חללי צבא האויב שנמצאו במדינת ישראל או בשטחים המוחזקים על ידי צה"ל יועברו מרשות צה"ל לרשות צבא האויב בטקס צבאי ובתיאום עם אמ"ן מחלקת שו"ן.
42. הוראות בדבר מקום העברת החללים ומועדה ועל עריכת הטקס יפרסם אכ"א- מחלקת הנפגעים.
43. העברת החללים וכן העברת רכושם ופריטיהם האישיים יתואמו על ידי אג"ת חטיבת הקש"ח מול קציני הקישור של הצבא הזר הרלוונטי או מול גורם מתווך אחר.
44. חללי האויב יועברו בארון, לפי כללי התברואה ולפי ההוראות המקצועיות של הרבנות הצבאית הראשית ענף הזיהוי והקבורה.
45. הפיקוד המרחבי, שבמרחבו מועברים החללים, אחראי להעברה, לטקס ולהקצאת הכוחות והאמצעים הדרושים – הכול לפי הנחיות אכ"א מחלקת הנפגעים.

היזם: אכ"אמנה"ק ענף הנפגעים וקציני הערים.

הגורם האחראי: אכ"אמנה"ק ענף הנפגעים וקציני הערים.

מתואם עם אג"ת, אכ"א, אט"ל, אמ"ן, אגף התקשוב, ז"י, ח"א, ח"י, פצ"ן, פקמ"ז, פד"ם, פקע"ר, מפ"ע, משהב"ט, מפצ"ר, יועכ"ל, יוהל"ן.

נספח לפקודה 38.0109

דוגמה לכרטיס אישי של חלל צבא האויב

כרטיס אישי חלל צבא האויב		
	(2) הפיקוד	(1) יחידת הקבורה

פרטי זהות החלל

(5) שם החלל באותיות לטיניות (אותיות דפוס)	(4) שם הצבא	(3) מספר החלל

		הדרגה השקולה בצה"ל	בערבית (תעתיק עברי)
(8) הדת	(7) המספר הצבאי האישי	(6) הדרגה הצבאית	

פרטי מציאת הגופה

מס' הקבר	מס' השורה					
		(14) סימון הקבר	(13) נ"צ	(12) בית הקברות		
		(10) אזור הקרב	(9) התאריך המלא			

חפצי החלל

(17) כסף (פְּרִט)	(16) מסמכים (פְּרִט)	(15) חפצים (פְּרִט)

השם	הדרגה
חתימת קצין מיחידת הקבורה	

(ימולא בשני עותקים)

↑

לשימוש השלישות הראשית – השם המתוקן

